

FACULTADE DE FILOLOXÍA
DEPARTAMENTO DE FILOLOXÍA GALEGA

Fundamentos de literatura románica medieval

Esther Corral Díaz

GUÍA DOCENTE E MATERIAL DIDÁCTICO
2011/2012

FACULTADE DE FILOLOXÍA. DEPARTAMENTO DE FILOLOXÍA GALEGA

AUTORES: Esther Corral Díaz

Edición electrónica. 2011

ADVERTENCIA LEGAL: Reservados todos os dereitos. Queda prohibida a duplicación total ou parcial desta obra, en calquera forma ou por calquera medio (electrónico, mecánico, gravación, fotocopia ou outros) sen consentimento expreso por escrito dos autores.

1. DATOS DESCRIPTIVOS DA MATERIA

- Nome: *Fundamentos da literatura románica medieval*
- Código: G5051507, G5061507
- Tipo de materia: Materia obrigatoria no Grao en Linguas e Literaturas Modernas (*Maior* en Filoloxía Románica e *Minor* en Filoloxía Románica).
- Número de créditos: 6 ECTS
- Curso no que se imparte: 2ª curso no 1º cuatrimestre
- Prerrequisitos: A materia non existe coñementos previos, aínda que é recomendable que os alumnos dominen outra lingua románica, á parte do galego e do español, para ler a bibliografía de fontes primarias e secundarias que se indicará na clase.
- Profesor(es) que a imparte(n): Dra. Esther Corral Díaz
- Linguas en que se imparte: galego (español).
- Horas e lugares de titorías: Dcho. 104.

As titorías personalizadas, relacionadas coa implantación do sistema de créditos europeos (ECTS), terán lugar os martes, de 13 a 14 horas e 18 h.-19 h.

Para consultas de calquera tipo, martes 16 h.-18 h., mércores 16 h.-18 h.

E-mail de contacto: esther.corral@usc.es

Horario de clases:

luns, martes e mércores, de 10 a 11h (aula 2)

Datas oficiais de exames:

18/01/2012, 12.00 h, aula 17

10/07/2012, 16.00 h, aula 2

2. SENTIDO DA MATERIA NO PLAN DE ESTUDOS

A materia forma parte do segundo ano do *Maior* de Filoloxía Románica do Grao de Linguas e Literaturas Modernas e pode ser cursada, ademais, como parte do Minor de Filoloxía Románica.

O módulo de *Introdución á Filoloxía Románica Medieval* iníciase coa materia de *A literatura Románica Medieval no Contexto Europeo*, da que "*Fundamentos*" é a súa continuación. Nela tentarase completar os coñecementos adquiridos e proporcionar una visión clara e necesaria das características particulares da produción da literatura medieval, así como do nacemento da literatura en linguas vernáculas e da xestación dos principais xéneros literarios modernos.

3. OBXECTIVOS-COMPETENCIAS

Os principais obxectivos desta materia son:

- Percibir as características particulares da produción literaria na Idade Media, atendendo a todos os elementos que interveñen na mesma.
- Adquirir coñecementos sólidos e claros do nacemento, consolidación e evolución da literatura románica medieval.
- Dominar as características propias dos xéneros literarios máis importantes e coñecer as súas principais manifestacións.
- Recoñecer a produción literaria medieval como unha rede intertextual na que os xéneros e as áreas se relacionan, debendo estudarse as súas diversas manifestacións sempre no seu espazo contextual, non de forma aillada atendendo as súas características propias.

As competencias xenéricas do Maior en Filoloxía Románica son:

- Visión global da familia lingüística románica dende unha perspectiva histórico-comparativa.
- Intercomprensión das linguas románicas actuais.
- Coñecemento e análise comparativa do panorama literario desenvolto nestas linguas durante a Idade Media.
- Capacidade para editar e interpretar textos medievais en linguas románicas.

- Comprensión da evolución desa literatura ata a actualidade.
- Uso e elaboración de bases de datos e recursos electrónicos relacionados coas linguas románicas e coa literatura románica medieval

Neste espazo as competencias específicas que se pretenden conseguir son:

- Coñecemento do papel que desempeña a literatura románica medieval no contexto europeo e da súa pervivencia na cultura actual.
- Coñecemento da configuración da produción literaria medieval, das súas características particulares.
- Percepción da importancia que ten o período da Idade Media no panorama literario europeo, en tanto que se prefiguran os principais xéneros literarios modernos.
- Adopción dun método de análise comparativista que supere a fragmentación dos estudos especializados.

4. CONTIDOS

1. **INTRODUCCIÓN:** a xénese e o desenvolvemento da literatura medieval nas linguas románicas.

2. A PRODUCCIÓN LITERARIA MEDIEVAL E AS SÚAS CARACTERÍSTICAS:

- 2.1. A oralidade e a escritura. A cultura da voz
- 2.2. O público.
- 2.3. Anonimia e autoría.
- 2.4. Orixinalidade e imitación.
 - 2.4.1. *Translatio medievalis*: a tradución e a adaptación
- 2.5. *Prodesse et delectare*
- 2.6. As relacións intertextuais

3. A OBRA LITERARIA

- 3.1. Libro e texto,
- 3.2. Clausura e apertura do texto medieval,
- 3.3. Do verso á prosa,
- 3.4. A difusión das obras literarias: o proceso de copia

3.5. A imprenta

4. A CONFIGURACIÓN DO SISTEMA DE XÉNEROS na Idade Media. Da preceptiva poética á praxe literaria. As *artes poetriae*.

5. OS XÉNEROS nas áreas literarias románicas e a súa evolución:

5.1. A épica: a súa xénese e difusión

5.2. A lírica: a *fin'amor* e a súa irradiación románica. O nacemento da poesía moderna.

5.3. A narrativa

5.3.1. O *roman*.

5.3.2. A narrativa breve

5.4. O teatro: o teatro relixioso e o teatro profano.

5.5. A historiografía, o enciclopedismo, os libros de viaxes e outros xéneros da literatura románica.

5. BIBLIOGRAFÍA

TEXTOS E ANTOLOXÍAS:

Alvar, C. - Cirlot, V. - Rossell, A. (trads.), *Chrétien de Troyes, Erec y Enide*, Siruela, Madrid, 1987 / Fritz, J. M. (ed. y trad.), *Chrétien de Troyes. Erec et Enide, Le Livre de Pêche*, Paris, 1992.

Brea, M. (coord.), *Lírica profana galego-portuguesa. Corpus completo das cantigas medievais*, con estudio biográfico, análise retórica e bibliografía específica, Santiago de Compostela, Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, 1996, 2 vols.

Caravaggi, G. – A. D'Agostino, *Antologia della letteratura spagnola*, vol I: Dalle origini al Quattrocento, Milano, Ed. Universitarie di Lettere Economia Diritto, 1996.

Gresti, P. (a cura di), *Antologia delle letterature romanze del Medioevo*, Bologna, Patron, 2006.

Lázaro Carreter, F., *Teatro medieval*, Madrid, Castalia, 1986.

Liborio, M. - Gianneti, A., *La letteratura provenzale medievale: antologia di testi*, Roma, Carocci, 2004.

Montaner, A. (ed.), *Cantar de Mio Cid*, Barcelona, Crítica, 1993.

Riquer, I. de (trad.), *Chanson de Roland*, Madrid, Gredos, 1999 / C. Segre (ed.), nouvelle édit. refondue, traduite par M. Tyssens, Genève, Droz, 2003.

Riquer, M. de., *Los trovadores. Historia literaria y textos*, Barcelona, 1989-92, 3 vols.

Roccati, G. Matteo, *Il Medioevo. Antologia della letteratura francese*, Torino, Ed. dell'Orso, 2000.

ESTUDOS:

- Alvar, C., - Bertolucci, V. – Asperti, *L'Area iberica*, Roma-Bari, Laterza, 1999.
- Alvar, C. - Lucía Megías, *Diccionario filológico de literatura medieval española: textos y transmisión*, Madrid, Castalia, 2002.
- Alvar, C., *Traducciones y traductores. Materiales para una historia de la traducción en Castilla durante la Edad Media*, Alcalá de Henares, Centro de Estudios Cervantinos, 2010..
- Antonelli, R. - Bianchini, S., “Dal clericus al poeta”, en A. Asor Rosa (dir.), *Letteratura italiana*, t. II, *Produzione e consumo*, Einaudi, Torino, 1983, pp. 171-227.
- Auerbach, E., *Mimesis. La representación de la realidad en la literatura occidental*, Mexico, 1975.
- Bataillon, L. J., et alii (eds.), *La production du livre universitaire au Moyen Âge: exemplar et pecia*, CNRS, Paris, 1988.
- Beltrami, P., *A che serve un' edizione critica?: leggere i testi della letteratura romanza medievale*, Bologna, Il Mulino, 2010.
- Blecua, A., *Manual de crítica textual*, Castalia, Madrid, 1983.
- Boitani, P. et alii (coords.), *Lo spazio letterario del Medioevo*. t. I: *Il medioevo volgare*, Roma, 1999.
- Brugnolo, F. – R. Capelli, *Profilo delle letterature romanze medievali***, Roma, Carocci, 2011.
- Buridant, C., “*Translatio medievalis: théorie et pratique de la traduction médiévale*”, *Travaux de Linguistique et de Littérature*, 30, 1, 1983, pp. 81-136.
- Cammarota, G., *Riscritture del testo medievale, dialogo tra culture e tradizioni*, Bergamo, Bergamo University Press, 2005.
- Cavallo, G. - Chartier, R., *Histoire de la lecture dans le monde occidental*, Les Belles Lettres, Paris, 1997.
- Chaytor, H. J., *Dal manoscritto alla stampa. La letteratura volgare del Medioevo*, trad. a cura di W. Meliga, Roma, Donzelli Editore, 2008 (*From script to print: an introduction to medieval literature*, Cambridge, 1945).
- Curtius, E. R., *Literatura europea y Edad Media Latina***, Madrid, 1976 (2ª reimpr.)
- Deyermond, A., “De las categorías de las letras: problemas de género, autor y título en la literatura medieval española”, en M. I. Toro Pascua (ed.), *Actas del III Congreso de la AHLM (Salamanca, 1989)*, Universidad de Salamanca, Salamanca, 1994, pp. 15-39.
- Escolar Sobrino, H., *Manual de la historia del libro*, Madrid, Gredos, 2000.
- Faral, E., *Les arts poétiques du XIIe et XIIIe siècles. Recherches sur la technique littéraire du Moyen Âge*, Paris, Honoré Champion, 1971 (1ª ed. 1924).
- Folena, G., *Volgarizzare e tradurre*, Torino, Einaudi, 1991.
- García de Cortázar, J. A. - Sesma Muñoz, J. A., *Historia de la Edad Media. Una síntesis interpretativa*, Madrid, Alianza Ed., 1999.
- Gilson, E., *La Filosofía de la Edad Media. Desde los orígenes patrísticos hasta el fin del siglo XV*, Versión española de Arsenio Pacios y Salvador Caballeros. 2ª edición. Madrid, 2007.
- Girolamo, C. di, *La letteratura romanza medievale***, Bologna, 1994.

- Glenisson, J. (dir.), *Le livre au Moyen Age*, Turnhout, Brepols, 1988.
- Gómez Redondo, F., *Artes Poéticas Medievales*, Madrid, Arcadia de las Letras, Ed. del Laberinto, 2000, pp. 9-49.
- Jauss, H. R. - Köhler, E., *Grundriss der romanischen Literaturen des Mittelalters*, vol. I (Généralités), Heidelberg, 1972.
- Lazzerini, L., *Letteratura medievale in lingua d'oc*, Modena, Mucchi, 2001.
- Le Goff, J., *¿Nació Europa en la Edad Media?*, Barcelona, 2003.
- Liborio, M. – Giannetti, A., *Letteratura provenzale medievale*, Roma, Carocci, 2004.
- Mancini, M., *La letteratura francese medievale*, Bologna, Il Mulino, 197.
- Meneghetti, M. L., “La nascita delle letterature romanze”, en E. Malato (coord.), *Storia della letteratura italiana*, t. I: *Dalle origini a Dante*, Salerno Editrice, Roma, 1995, pp. 32-55.
- Meneghetti, M. L., *Il pubblico dei trovatori : ricezione e riuso dei testi lirici cortesi fino al XIV secolo*, Modena, Mucchi, 1988.
- Pérez Priego, M. A., *La edición de textos*, Síntesis, Madrid, 1997.
- Roncaglia, A., «Le corti medievales», en A. Asor Rosa (dir.), *Letteratura italiana*, vol. I: *Il letterato e le istituzioni*, Torino, Einaudi, 1982, pp. 33-147.
- Vàrvaro, A., *Literatura románica de la Edad Media: estructura y formas*, Barcelona, 1983.
- Vignaux, P., *El pensamiento en la Edad Media*. 1ª edición. 5ª reimprisión. México, 1995;
- Zumthor, P., *Essai de poétique médiévale*, Paris, 1972.

6. METODOLOXÍA DA ENSINANZA

O profesor exporá nas sesións teóricas os contidos e conceptos básicos da materia, que se ilustrarán a través de textos e imaxes seleccionados, así como con visitas aos fondos da biblioteca. Antes de iniciar cada tema ofreceráse aos alumnos un guión cos principais puntos que se tratarán nas clases e proporcionaráselles a bibliografía básica de cadansúa unidade do programa.

Os alumnos deberán realizar:

i) **comentarios de diferentes textos** que se entregan en clase, nos que deberán aplicar os coñecementos recibidos nas sesións expositivas.

ii) dúas **reseñas** persoais de:

-P. Zumthor, *Essai de poétique médiévale* (ou outra obra deste autor)

-F. Gómez Redondo, *Artes Poéticas Medievales* (concretamente, pp. 9-49).

iii) unha serie de **lecturas obrigatorias**, pertencentes a obras dos máis importantes xéneros románicos:

- Épica (*Chanson de Roland* ou *Cantar de Mio Cid*).

- Narrativa extensa (*Erec et Enide* de Chrétien de Troyes)

- Narrativa breve (un *Lai* de Marie de France)
- Teatro (un texto seleccionado de acordo coas preferencias dos alumnos)

7. SISTEMA DE AVALIACIÓN

Os alumnos que asistan a clase con regularidade serán avaliados polo docente de maneira continua a través da asistencia e da súa participación (30 % do total da nota final). Durante o cuatrimestre entregarán os comentarios, as reseñas expostas e darán conta das lecturas obrigatorias seleccionadas (70 % do total restante da nota).

Para superar a materia os estudantes que a cursen en réxime de non presencialidade (ou aqueles que renuncien ao sistema de avaliación exposto anteriormente) deberán realizar un exame final da mesma, que consistirá nunha proba escrita con preguntas teóricas e cun comentario de texto.

8. DISTRIBUCIÓN E CALENDARIO DE ACTIVIDADES

HORAS DE TRABAJO PERSOAL

Sesións presenciais: 48 horas (24 sesións expositivas + 24 sesións interactivas)

Sesións de titorías: 3 horas

Sesións de avaliación: 3 horas

Total: 54 horas

HORAS DE TRABAJO NON PRESENCIAL DO ALUMNO:

Sobre as sesións presenciais: 84 horas (48 sesións expositivas + 36 sesións interactivas)

Sesións de titorías: 3 horas

Sesións de avaliación: 9 horas

Total: 96 horas

Total: 54 horas + 96 horas = 150 horas